

ACTUALITATEA LUI LIVIU REBREANU

Vocație de constructor

Pentru Liviu Rebreanu, scriitorul a rămas o problemă de conștiință; angajat pe scena teatrelor publice, încercat de licitațiile vieții, prozatorul — disjunctivul...

Înd lectia rigori, refuzând unid de literă. Acest mare autor cu care mai puțin împăca, cum se pronunța Călinescu, are împănime și căruntă...

Rebreanu nu a fost periclitat de eroii săi, precum Caragiale; viața operă, intrarea în lumea iluziei i-au provocat însă chinuri pe care nu le-a ascuns...

În poezia haotică declară, a absentei planului de lucru, Rebreanu impune prin subordnarea la obiect și arhitectura solidă a construcției...

Adrian Dinu Rachieru

Desen de Mihail Negru

Recurs la „Ciuleandra”

Publicat pentru prima dată în 1937 în revista Curtea românească din București și tradusă aproape simultan în franceză...

Un trăsău. Familia lui Faranga, tău, mătăș, e înfățișată în hain mare îndrăgite, carotată, vâștă...

Adrian Dafin

Continuare în pag. 7-a

Cauzele răscoalelor de la 1907 vor fi fost foamea, mizeria, învoielile nedrepte, abuzurile ciocilor, lipsa pământului...

Vorbele aruncate alurea generează, vom vedea, grave seisme sociale. În Amara e liniste, țărani se codese... Electricitatea e produsă de curent și este condusă de curente, bune conducătoare de tensiune socială...

Dialogul neglijent dintre Nadina și Petre Petre conține germeni necromorciți vitioze. Într-o vreme pentru înșorări în fața oricui eroic de un interes magnetism, între cei doi...

Ion Pecie

STATURA SCRITORULUI

Urmare din pag. 1

Statura scriitorului a devenit din contemplare a la mare abstracție a imperjurării și evenimentelor pe care le-a traversat. Însăși nu este ale unui actor, ci ale unui om distant față de marile convulsii la care este obligat să asiste...

oficiul lui esențial, înțeles omenilor înșorări în timpul zilei și nu li se mai simțea îndreptat decât cu vorba lui rară, distrasă, șușotă...

multe cărți de călătorie notabile. Călătoria este pentru Liviu Rebreanu, în schimb, înțeles și introdusă numită Itinerariu, „explorare”...

omenească, interesează în artă, ci pulsata vieții, scrie Rebreanu în Cred. „Dacă privești artă drept creație trebuie să-i atribuie și o valoare etică”...

„Trebuie să fim pe deplin conștienți că dezvoltarea economico-socială a patriei noastre, făurirea comunismului, nu se pot realiza decât pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general.“

NICOLAE CEAUȘESCU

PRIN ÎNVĂȚĂMÎNT ȘI ȘTIINȚĂ SPRE SECOLUL VIITOR

Știința și soluțiile zilei de mâine

de obicei, când un scriitor vorbește despre știință, el o definește în opoziție cu domeniul său de literatură, socotind-o fie o sferă străină de preocupările sale, fie teritoriul inaccesibil al disciplinelor exacte. Creația însă, oricare ar fi ea nu ascultă, după cum s-a dovedit, decât de a călători în afara granițelor științei de creație. Dar dacă în esență procesele de creație sunt aproape identice, nu este cu nimic mai adevărat că o tot mai puternică prejudecată tinde să-l despartă pe omul de știință de creatorul de artă. Acest lucru vine însă nu atât din partea omului de știință, receptiv la fenomenul artistic și recunoscând cât de mult a profitat de urmele lui, cât mai mult din partea creatorului de artă care se izolează din căutate, ignorând fenomenele științifice ale acestui secol, fenomene cu urmări profunde atât pentru filosofie cât și în general pentru configurația culturii. Pentru a cuprinde și imagina sfera posibilului existenței, creatorul de literatură va trebui însă să înțeleagă, să-și apropie acest domeniu complementar al spiritului ca o „samsă” chiar a forței sale creatoare. Pentru a gândi fenomenul literar, în toate conexiunile sale, ca fenomen intim legat de globalitatea sistemului lumii, gânditorul literar va trebui, la rândul său, să nu fie străin de fenomenul științific. Pentru secolul ce vine numai gândirea suplă, flexibilă, cercetarea multidisciplinară mai are șansa de a sparge specializarea îngustă a omului de cultură pentru a-l ajuta să înțeleagă cultura.

Viața ideilor științifice este dramatică, senzațională și fascinantă. Niciind în istoria civilizației nu s-a gândit mai intens în acest sens și nu s-a creat și nu s-au emis mai multe idei ce au tot mai mult șansa de a modifica din temelii lumea în care trăim. Noile tehnologii de vîrf au schimbat nu numai obiectivele și modurile de gândire. Fizica cuantică, biotehnologia, informatica, cosmologia — ca și nu le amintim decât pe acestea — stau la baza unei mutații profunde numite cea de a treia revoluție industrială. Această revoluție, dacă urmează avalanșa descoperirilor produse în primul rînd în gândire, în modul de abordare al lumii micro și macrofizice, biologice și psihice poate fi considerată o modalitate de modelare a exis-

tenței prin creativitatea cea mai explicită. De la știința lumea așteaptă azi soluțiile de mâine. Viitorul se cere construit cu ajutorul ei. Criza traversată azi de umanitate speră rezolvări globale de la știință. Problema alimentară, energetică, a resurselor, fuziunea imprevizibilă a economiei cu ecologia au revelat un adevăr surprinzător și anume interdependența extraordinară a fenomenelor cărora vechile moduri de gândire specializate și parțiale nu le mai pot găsi o rezolvare.

Știința românească trăiește la rîndul ei un moment fertil de efervescență pe care, oricît de banal ar fi cuvîntul și demonstreză sintagma nu o putem numi decât creație. Teoria informatică a formulat ca o încununare a cercetării, un model informațional al lumii, o cosmogonie ce poate rivaliza cu cele mai îndrăznețe la ora actuală. Teoria biotehnologică, recunoscută și confirmată de personalități mondiale oferă un model extraordinar de complex și de radical-nou al nivelului de existență ale materiei în univers. Filosofia fizicii a propus modele de univers bazate pe cele mai îndrăznețe teorii ale fizicii cuantice și ale relativității einsteiniene ce se dovedesc viabile în cadrul modelelor teoretice propuse în ultimii ani în lume. Cercetarea biologică a formulat ipoteze fertile despre bioenergiile fenomenelor vii și inteligența materiei. Biotehnologia evoluează surprinzător de rapid dovedindu-se utile de la domeniul energetic și alimentar, pînă la cel medical, provocînd răsturnări de concepție în cele mai variate tehnologii. De altfel, creativitatea științifică nu poate fi ruptă de creativitatea tehnologică. Noile descoperiri au nevoie de un cadru cu totul nou, radical diferit de procesele pe care le cunoaștem. Industria va trebui ea însăși regîndită și odată cu ea chiar locul omului în procesul muncii. Raportele celor mai multe organisme internaționale privind lumea de mâine, pe care o numesc informațională, sînt de acord în a afirma că acest om va fi prin excelență creator. Eliberat de munci de rutină el va avea libertatea să creeze, creația fiind ceea ce are în viața sa cea mai înaltă, cea mai înaltă și cea mai înaltă, indiferent dacă va fi vorba de creația artistică, literară sau științifică.

Progresul nu poate fi imaginat în afara artei. „Reînarmarea culturală”, susține nu de mult un gânditor al fenomenului intruziunii informației în viața socială este singura în stare să asigure chiar progresul informației. În acest context locul creatorului de literatură va crește și mai mult și odată cu el, prestigii literaturii înseși. Fără să fie antagonice, creația literară și creația științifică se dovedesc două modalități complementare ale spiritualității moderne.

Mirela Roznoveanu

OLIMPICII ȘCOLII

La gară sau la aeroport li aștepti pe cei dragi, pe cei foarte apropiați. Eu stăteam acolo, în spatele geamurilor, imensele aeroportului internațional Otopeni, gîndindu-mă cum arăta cei pe care voiam să-i întîmpin. Încercam să mă liniștesc și am să-l recunosc ușor — sînt niște adolescenți și precis vor cobori în grup. Tîneau în brațe un buchet mare de garoafe, socotimesc, cite trei pentru fiecare... A fost mai ușor decît îmi închipuisem — toți purtau tricouri albe pe care era imprimat, în limba engleză, „Olimpiada internațională de matematică”. Nu eram singura venită să-i felicit. I-au cuprins într-un cerc, rude, colegi, profesori. Mi-am făcut loc cu greu, împingîndu-l înainte pe fotoreporterul „Sintem de la ziar, am venit să vă felicităm, să vă fotografiez” și să consemnez primele impresii privind succesul vostru”. Privesc din nou fotografia pe care, după ce am publicat-o, am luat-o acasă: cinci adolescenți frumoși, victorioși, mîndri în tricourile acelea ale lor. Toți cinci medaliați. Încerc să-mi reamintesc declarațiile lor de atunci: „A fost destul de simplu” — spune un degeat cel care se clasează primul în lume! „Am avut ghinion, spunea al doilea clasat, dar nu-mi pare rău, mă bucur pentru el. Important e că a câștigat România”.

Ziarele au continuat să publice la sfîrșitul fiecărui an școlar fotografii aproape identice. Aceleași priviri inteligente, aceleași zîmbete calme, de tineri neîmîiți de performanțele lor; trăsăturile sînt desigur, de fiecare dată altele. România, în fruntea întrecerilor internaționale pe obiecte. O realitate care se repetă, confirmînd soliditatea unei tradiții...

acum acesta, ne-au adus vești bune și fizicienii și matematicienii, dar mai ales chimistii. Am văzut cum se prepară un asemenea succes. Fără prea puține, fără planuri speciale, chiar fără intenții speciale în intimitatea laboratorului. Experimente și iar experimente. Din primul an de liceu, cînd pentru mulți din cei veniți aici (așa de chimie și de științele naturii în general), decît chimia apare ca un obiect nou, deosebit de tot ce era pînă atunci. O profesora care nu se descurcă cu timpul prea scurt afectat orei de chimie, care revarsă pe tablă șiruri interminabile de ecuații, care explică și explică și explică elevilor mirări ca asta e chimia verificabilă, cea pentru care au venit ei la acest liceu, crezînd în ea și aia stă la catedră, care se descurcă și scrie observările în caietele lor groase, studențești. Aproape toată clasa se prezintă la olimpiade. La faza pe școală, la faza pe sector, la faza pe țară. Rezultatele nu sînt de la început formidabile, pe măsură ce se urcă în ierarhia competițiilor, numărul câștigătorilor se subțiază. Dar aproape pare a nu băga de seamă și-și continuă munca îndrăgita cu alte clase la IX-a, cu alte clase a X-a. Rezultatele cele mari, succesele răsunătoare, apar mai tîrziu, după clasa a XI-a, cînd ea l-a precedat deja unei alte profesore „pasionate”. Iar reacții, iar experimente, iar pauze sîrșite. Și — „Atenție, spune profesora, atenție la lu-

crările practice, de laborator, aici pierdeți de obicei!” La faza pe țară s-au calificat cîteva zeci de elevi ai liceului. Au urmat barajele necrutătoare. Și după ele, după această săli deasă care cere cunoștințe, agerime, forță de concentrare — olimpiada internațională. Au fost desemnați să participe patru elevi. Doi din liceul despre care va vorbesc, Liceul de științe ale naturii „C.A. Rosetti” din Capitală. Singura fată participantă era în clasa a XII-a, voia să devină doctorică. A dat concurs de admitere înaintea plecării la olimpiadă. A înșoțit-o, săpîndu-și din toți nervii emoția, profesora ei de chimie. Fata a reușit. A plecat la difficult concurs internațional lînistă — era deja studentă la medicină. Al doilea bucureștean, cel mai tîrziu participant, era elev în clasa a XI-a. Emoțiile lui vizau, în exclusivitate, olimpiada. Toți patru — Dragoș Horvath din Medias, Sorin Armeanu din Baia Mare, Dorin Borza și Oana Puscoiu din București — s-au

Intros cu lauri. Patru participanți — patru laureați. Un succes care n-a mai surprins pe nimeni, pentru că ne-am obișnuit demult cu el. În timpul în care Oana Puscoiu și Dorin Borza erau plecați la olimpiada internațională, profesora de chimie își însoțea la concursul de admitere pentru învățămîntul superior ceilalți elevi, și ei la fel de dragi. Un succes, mai ales unul în lînt, se obține greu și nu ascunde, nu poate să ascundă altceva decît o muncă asiduă, pasionată, de zi cu zi. Sfatul elevilor cîștigători este dublat undeva, în umbra, de o stație nevăzută a profesorilor de excepție care-și continuă unul, munca celuilalt. În cazul despre care scriu, profesora Aurelia Nestorescu și colega sa, profesora Paraschiva Arsenescu. Satisfacțiile, succesele răsunătoare, cele consemnate în presă vin mult mai tîrziu. Și vin, așa spune, de la sine. Neurmărite, nepregătite în mod special. Pentru că nici unul dintre acești profesori minunați nu se gîndește, în timpul orelor ticsite de reacții și formule, la laurii care vor împodobi, cîndva, frunțile citorva dintre mulții lor elevi. Se gîndesc numai să-și facă, zi de zi, datoria.

Monica Zvirjinschi

„Al născocitor pe-noctul unselele, cu care Ti s-a făcut mai diră voință și mai tare”

NĂSCOCITORII

TUDOR ARGHEZI

DE O SUTĂ DE ORI INVENTATOR

Cenaștii de la „Electrocontact” Botșani ne citeau din creațiile lor iar gîndurile mele o luaseră razna, cu totul și cu totul nepoliticos, făcînd cale întoarsă în timp, preț de vreo șase ani. Atunci veneam aici pentru prima oară în calitate de gazetar începînd să scriu de fapte senzaționale. Balonul inchișurilor s-a dezumflat însă cu repeziunea de îndată ce aveam să-l cunosc pe inginerul (stagiatar pe atunci) Dumitru Iurea, pentru prietenii. Dan. Era ceea ce se cheamă un tîntar furios. E drept, avea pe atunci o simă considerabilă de inventiv numai că: „Uitați-vă și dumneavoastră, unde să faci activitate de creație în vacarmul din hala asta? Și ce folos că inventez cite ceva dacă nu se aplică imediat? Producție, producție și iar producție, altceva nu mai știm, de parcă nouă li ne ține pe noi să producem? Nu mi se dă nici o atenție, asta e, cred că am să mă las păgăbuz!”

AM ÎNCEPUT PRIN A FACE RINDUALA, CĂ FĂRA RINDUALA TREBĂ NU MERE*

Vorbesc rar, într-o ardelenescă neaoșă. Sezonă cu doi copii mare și blond subinginerul Iosif Nemeți. Îmbrățișez și povestesc că are un cine ciobănesc pe care îl crește în chioșcul paznicului și o bicicletă cu care străbate zilnic întreprinderea de la un capăt la altul, pîrînd uneori a avea darul ubicuității. Deocumdată însă, fiind foarte mici, se miră „de ce robotii construiți de tăcut” n-au telefon în burta și antenă pe cap și — de ce tata și mama vin uneori de la uzină „asa de tare tîrziu”.

„AM ÎNCEPUT PRIN A FACE RINDUALA, CĂ FĂRA RINDUALA TREBĂ NU MERE”

Vorbesc rar, într-o ardelenescă neaoșă. Sezonă cu doi copii mare și blond subinginerul Iosif Nemeți. Îmbrățișez și povestesc că are un cine ciobănesc pe care îl crește în chioșcul paznicului și o bicicletă cu care străbate zilnic întreprinderea de la un capăt la altul, pîrînd uneori a avea darul ubicuității. Deocumdată însă, fiind foarte mici, se miră „de ce robotii construiți de tăcut” n-au telefon în burta și antenă pe cap și — de ce tata și mama vin uneori de la uzină „asa de tare tîrziu”.

„AM ÎNCEPUT PRIN A FACE RINDUALA, CĂ FĂRA RINDUALA TREBĂ NU MERE”

Vorbesc rar, într-o ardelenescă neaoșă. Sezonă cu doi copii mare și blond subinginerul Iosif Nemeți. Îmbrățișez și povestesc că are un cine ciobănesc pe care îl crește în chioșcul paznicului și o bicicletă cu care străbate zilnic întreprinderea de la un capăt la altul, pîrînd uneori a avea darul ubicuității. Deocumdată însă, fiind foarte mici, se miră „de ce robotii construiți de tăcut” n-au telefon în burta și antenă pe cap și — de ce tata și mama vin uneori de la uzină „asa de tare tîrziu”.

ROBOTI FĂRA TELEVIȚOR ÎN BURTA ȘI ANTENĂ PE CAP

Anca și Ion Labunet sînt subinginerii la Întreprinderea „Progresul” din Brăila. Pentru el, soarta producției reprezintă o problemă de familie iar profesia — un continuum de creație. Seara tîrziu, cînd ajung acasă, în timp ce unul se ocupă de copii, celălalt stă să dezlege — plîmă dimineața unei — o nouă problemă apărută peste zi în uzină. Între cei doi sînt are loc o adevărată competiție privind numărul de „inventii” și inovații. „De ce jîn colegii atît de mult la dumneavoastră?” l-am întrebat pe Ion Labunet. Mi-a răspuns vădit amuzat: „Fîindcă

Știință, cultură, un raport echiunitar

Secolul al XX-lea este, înainte de orice secol științific. Ramuri de sine stătătoare s-au desprins din trunchiurile științelor clasice în cursul acestui secol, au prins a se dezvolta în ritmuri pur și simplu exponențiale, sfîrșind în anii noștri prin a se impune categoric în peisajul cultural-științific planetar.

Există astăzi geneticieni, probabilisti, cercetători în chimie organică și anorganică, topologi, designeri, softiști (adică specialiști în programe de calculator) și hardiști (adică electroniști capabili să construiască și să asigure funcționarea calculatoarelor), electrotehnicieni, cibernetiști, metalurgi în metale neferoase, biotehnologi — profesii noi apar, se dezvoltă și intră în obișnuița planetară, pe măsura largirii universului cunoașterii și în funcție de nevoile reale ale societății.

Fenomenul culturii înglobează, teoretic, știința — în antichitate, de altfel, un filozof era un cunosător al tuturor științelor și artelor. Explozia științelor a mîncat însă dramatic datele problemei. La nivel mondial cultura a luat amploare, a pîtruns în păturii tot mai largi (grație alfabetizării dar și prin ajutorul dat de două unelte pur tehnice: radioul și receptorul de televiziune), a devenit permeabilă, permițînd tuturor popoarelor să se exprime, pe această mare scenă festivă a lumii, cu literatură, poezia, artele plastice, muzica lor.

Dar fenomenul a fost puternic, nu exploziv. Cultura s-a dezvoltat, categoric, dar a făcut-o liniar.

În consecință raportul știință/cultură a basculat în favoarea științei. Implicații: armate tot mai largi execută astăzi manevre în cîmpul cercetării științifice. Înzirăți cu indice de inteligență ridicat sînt atrași, în număr tot mai mare, către lumea științei. Iar poetul, scriitorul, pictorul, muzicianul, au făcut loc pe podium unor tribuni nebănuțiți la începutul acestui secol: specialiștii în fizică nucleară, biochimie, economie politică, genetică, ecologie, farmacie, energetică, chirurgie, tehnica laserilor, zborul cosmic.

Învățămîntul, învingîndu-și momentul de inerție s-a adaptat la noua situație (la noi pasul a fost făcut în deceniul trecut), politehnicizîndu-se, adică încercînd o sincronizare a cunoștințelor teoretice predate în școli cu tehnologiile existente în industrie, cu lumea care, de fapt, înconjoară copilul și tînarul.

Este bine? Este rău? În orice caz, este o stare de fapt și lumea literelor și artelor a trebuit să se adapteze pentru a ține pasul, îmbogățindu-se, diversificîndu-se și încercînd o nouă pătrundere în mase, pe baza uneltelor puse la dispoziție de către tehnicile aplicate: radioul, televiziunea, înregistrările pe bandă de sunet și video, cititorul cu laser, sintetizatorul, videobibliotecile, calculatorul, satelitul de transmisie. În acest fel muzica, arta plastică, teatrul, chiar literatura și poezia au devenit produse de foarte larg consum, contribuind împreună cu instrumentele științifice la formarea multilaterală a cetățeanului planetar.

În țara noastră, politica ultimelor două decenii a respectat tradiția mondială. Educația științifică și cercetarea au făcut un salt urias adaptîndu-se nevoilor societății, ceea ce poate crea impresia unui decalaj față de cultura care, obligată de infrastructura ei mai puțin dinamică, și-a continuat dezvoltarea mai lent. Impresie pe care însă realitatea nu o confirmă

deoarece, în primul rînd, lărgirea, în întămînt, a paletrului obligatoriu de studii creșterea numărului de elevi și studenți — deși în licee și facultăți politehnice — au „produs” în ultima vreme cîteva milioane de subiecți care, antrenați în domeniile matematice, fizice, chimice, tehnologiilor industriale și-au păstrat prospecte și aptitudinile de cunoaștere, înțelegere și receptare așa zis umaniste.

Mai trebuie ca și cultura să facă, înspre ei, cîteva pași, acești pași s-au și făcut de altfel, mai puțin prin mijloace moderne audiovizuale cît prin folosirea unor unelte românești specifice: casele de cultură, cu cercurile și cenacurile lor, simpoziioanele, concursurile, festivalurile — într-o „Cîntarea României” joacă bineînțeles, un rol de seamă.

Asa că dihotomia știință-cultură este doar un fenomen pasager. Raportul dintre ele, în trecut în favoarea culturii, apoi în favoarea științei, trebuie să se păstreze echilibrat, echiunitar, de fapt o îmbinare armonioasă a celor două laturi, așa cum Marx o vedea: „Cu timpul științele naturii vor îngloba în ele știința despre om, după cum știința despre om va îngloba în sine științele naturii; va fi o singură știință”.

Gabriela Hurezean

Alexandru Mironov

laurențiu cărstean

îndepărtându-te...

aproape că timpul nu mai există : un colb aurii o trompetă a secolului o caleașcă a imenselor galaxii.

aproape că timpul nu mai există îndepărtându-te îndepărtându-te tot mai mult îndepărtându-te...

printr-un colb aurii.

memorie

către seară plutind către inima ei : ce timpuri ferice am trăit cite imagini imi adulmecă ochiul...

vine mereu pasărea ce-a învățat rostul și timpul vorbirii.

viața ei - aripa ei.

sub un frunziș greu am îngropat-o. sub un frunziș greu mă așteptă.

și tu...

...tu pe care te-am luat de la marginile pământului pe care te-am chemat dintr-o țară îndepărtată...

arată-ți splendoarea chipului tău. imaginea la care nu mă mai gîndesc de multă vreme arată-te în sfîrșit...

am locuit - cum știi - într-un subsol în inima orașului pe cheu iedera din fereastră foarte înaltă și foarte verde însemna zilele și nopțile mele muzica pașilor - la fel.

ca să dovedim în fiecare zi ceea ce am scris aduceam zăpadă în casă : fără bani fără speranțe singuri cu lumina din zid :

beam vinul - niciodată prea scump - nu eram triști.

și tu pe care te-am adus de la marginile pământului pe care te-am chemat dintr-o țară îndepărtată

și acest gînd ce decade decade fără încetare exasperant.

în tăcerea de aur a zilei

și voi asemeni acelei lumini nevăzute acelei temătoare iubiri acelei științe din candelabre surpate.

disperări mortari ai lăuntruului vostru în tăcerea de aur a zilei în nervii mereu mai ascunși în frunzișul putred al visului.

puterea de a stărui

pină la capăt

„aș vrea ca de multe ori să fii tacut nu mă fi găsit printre oameni” gol pină la lacrimă fiind gol pină la ultima tă slabă fiind inger orb prin perdeaua de ceață fiind manta lui și știința lui.

Dan Hatmanu : „Teatrul Național din Iași” (din expoziția deschisă la Muzeul de artă al R.S.R.)

dumitru bălăeț

Phidias adăstînd în cuvinte

Stai acolo mereu și aștepti, în răscuri, și nu știi încotro te vei duce, cu povara ce-o ai intru Tot simți în piept o mai sfîntă lumină:

Vrei să treci. Crezi că știi. Poți să mori. Te încerci de o tulburare vină. Cel ce-ai fost și mai esti și renaști ca un semn de-nțebere pe lume.

Au venit, au clipit și s-au dus într-un fulger stîmrit prin seninuri. Ai palori neștiute în grai și dureri pentru cite-s rămase în siminuri.

Bloc de marmoră nu găsești și pe vînt numai dalta o fluturi unde cerul de zei te îndeamnă să fii fără spor

Phidias adăstînd în cuvinte.

Pui roșcat de deasupra

Pui roșcat de deasupra stejarului, printre ferigile de nouri o luntre galbenă se va ivi în curînd să te ducă înspre pojiștile de cer să le paști cu blînda ta rană.

La dira albă de fum a Galaxiei adăstă cînd sar iepuri de umbră pe stăvilele fîntînii din deal și bate din aripi cocoșul săbatic și cîntă depărtat prin păduri.

Ascunde vedeniilor fața ta încă, două brațe și-un cuib deasupra. În copacul de gînd frunza foșnet adună, blîndule fiu, lingă ochiul de-a pururi.

Eona

Stilpi mari eu dăltui-am, o, Eona, în translucida gîndului împărăție, palat înalt durindu-ți în puterea nemăsurată-a Timpului. Vream ochiul cel cald și blînd, vegheat de pleoape umede să poarte în de sine bucuria porfirelor din ziduri, candelabrelor ce cîntă ivirea Ta sub razele din ele.

Învăluit într-o manta de neguri eu voi rămîne-n pacea dinspre trepte unde piciorul tău voind să-nîrzie, va resimți în el arzînd sărutul de ale mele buze pus în așteptare.

Paceați atunci să se dezlege, din aurora coborînd cunune pe fruntea ta mereu să inflorească și zidurile cînte în puterea luminilor ce urcă, ce coboară în translucida visului împărăție.

Ai grijă, călăreț

Vii în amura ta cea nevăzută și zăua ei din stea se încunună c-o aură ce n-a mai fost, ai grijă, călăreț în somn, ai grijă, răsucea unde traci este în veghe și braț de criță străjuie vîzduhul, nu furișă comori din care insuși nu ai sorbit venul și ispita. Un abur cu duhoarea lui dă știre oriunde-ai fi de prețel faptel tale și noaptea-i crește-n sfîrcul ei, ai grijă, la cîlcinchet șițuit al zalei, rece.

Chiar luciul spadei, limbile de fosfor impercheate-n șerpii vorbeii goale nu te-or salva de moarte și de carul ce te-o purta în jurul de catate prin praf și scîrbă, ca nedemn cadavru, coborîtor din stîrpe în derivă.

Amiază

Amiază e, amiază blîndă-n cuget, ochiul roit pe patru calde depărtări, pătruns în lucruri, stai cu ele-n vorba albastrilor, de taină adîncimi.

Nu știi prea multe, nici nu vrei, aieva plouă sonor pe frunze de argint, sulf'ara aurie a lanurilor coapte în singe toarnă doruri și arome.

Oceanul de azur e-n neclintire, întinde brațul, fă din el aripă, să se unească gîndul cu vulturul sus pe zarea munților din suflet.

Vezi munții sus

Vezi munții sus, gigantici ca destinul, și-n glezna lor un riu făcînd zăpor. Sălbatico tîrîmuri porți în suflet și urci scrișnit pripor după pripor.

Un ochi de Iași în vale să vegheze, Cu celălalt tot urci pe durele poteci, însingurînd spre zările de zgură a unui veac cu nume: douăzeci.

Pe temple cad mai albele cîmpoare de fulgi de nea zvîrlite de vîfor greu și-n gîlurile stîncilor de ghiță iți cauți fără spor un Dumnezeu.

Vrei să întîrzi în virte de nouri, în souberul de gînduri și ninsori, cînd ochiul cel de jos dă semne de neliniști: - Dușmanul și sosit în trecători.

Pe cărările de suflet

Pe cărările din suflet deschide o sărbătoare către care să vii cu piciorul desculț, cu gîndul fraged, locom de zări și lumini, într-un plai înalt, cu poieni și iarbă și lume.

Nu uita, proznic străbun să aduci cu tine lingă fîntînă, aproape, în ștergar de rouă. La șpotul ci să ascuți cîntecul pămîntului și al păsării care zboară-n vîzduh și te caută singură.

Ruga din aripi ve fi a ta, și odihna, și truda unde se-clînă cerul către păduri, unde tu viscolești anii și haragnicul lor și le dai uitării voioase și clipei.

La floarea amurgului să stai să privești de-acolo, de sus, dintr-o aurăolă de cîntec. Cumpăna fîntînii va legăna umbrele pină

și cărările care incanjură plaiul departe, departe...

ioanid romanescu

ORPHEUS

- fragmente -

☆ ☆
Tîrindu-se-n genunchi spre Muntele Promis vor fi trecut, fără de număr, tîrziu înțelegînd că sensul e chiar scopul

din propriul eu ca virtualitate cel înțelegînd nicînd nu evadează

totul e-n ordine - mergi după mine pe aici l spre aici l fără grabă - ai timp să aștepti însuși timpul și chiar să-i supraviețuiești

☆ ☆
ce murmur deslușesc ? părere ? sau lacrima care dizolvă cîntă ?

☆ ☆
Pierdut din memoria Demiurgului, de-ar fi avut un cer de aripi, tot pe aici el ar fi mers

neclînd pe cine să iubească, nici propria viață nu și-a iubit

prin adîncul primitiv al ochilor săi numai în vis mai trece uneori fantoma călărînd în picioare e turmă de reni

a nu vedea - chiar în lumină - e omenesc, însă celor care-n ei înșiși brusc au amuțit rostogolește-le această piatră cu inscripșii : a simula în întuneric perversiune a morții înseamnă

☆ ☆
Nu ați vorbirea, nu invocăția

ci de cuvîntul care pină și nerostit devine faptă, sau măcar credință în cel care gîndește, să ascuți

eu de tăcerea faptei fiecărui și de tăcerea falselor credințe mai pot să te previn pe drumul acum întunecat, parcă anume străin să mi se pară

dar îl vei întîlni pe cel care să fie peste tot precum în sine însuși ?

☆ ☆
abia atunci ai spune: Ecce Deus !

☆ ☆
Spre cerul obosit de alergarea Moirilor de mult izgonită, pentru că omul nerăbdător și-a apropiat sfîrșitul a inventat chiar modul de a nu se mai naște, în zadar vei înălța privirea

☆ ☆
iată așadar de ce străbatem calea primordială, din loc în loc întrerupînd lanțul cuvîntelor care l-au trădat îndepărtîndu-l miracolului că există

☆ ☆
O, suflet care-ncepi evaziunea în chiar clipa în care te naști - e, suflet care te-ai născut perfect numai lucrarea ta este eternă

risipind, numai tu nu adaugi nimic niciodată în locul risipei - numai tu ești ineputabil

☆ ☆
numai tu pe toate întregîndu-le rîmii întreg

☆ ☆
Dacă tot ce-n ochii noștri dispore s-ar adăuga spiritului l dacă tot ce repede-am uitat s-ar ivi cîndva în strălucire l

☆ ☆
întreb : cele abia văzute, ale căror imagini acum ondulează-n memoria noastră, ce înțeles aveau ? cum să distingem din infinite moduri ale formei ?

☆ ☆
ceea ce ochii - asemenea unei balante-n echilibru - au admis, judecata noastră a dezechilibrat nu oămeni împotriva celorlalți vom fi văzut, ai înțelegerii lor cu ceea ce ei înșiși creaseră

☆ ☆
Vis, nebunie, sete absolută, cînd pină și umbre au naufraglat în adîncul ogînzilor mărilor, spre unde mă duceți în mine Insumi ?

☆ ☆
să fie, oare, sufletul acesta mai în pericol decît în infern ?

☆ ☆
iar dacă prin tăcerea mea provoc un semn de întrebare mai răscăltor decît strigătul de acolo, cine acum să deslușească ?

☆ ☆
te ții în dinți, cuvînt - flară, odată cu tot singele meu te voi scuipa în obrazul minciunii l

☆ ☆
Demult - pe cînd vedeau sunetul - nu credeau că de atît de departe

ecoul va tîri spre ei cuplita noapte

☆ ☆
acum dorm pe urmele-n zăpadă ale fantomei pe care-n altă viață au visat-o

☆ ☆
cînd se vor ridica din grotle memoriei copiii care-au fost vor întreba ce s-a făcut cu visul lor și cu speranța lor

☆ ☆
e timpul ca fiecare drum spre înțelegere să devină eroic

☆ ☆
Stai aplecat asupra memoriei a toate cite le-ai trăit - abisul din care nici un abur nu se mai ridică

☆ ☆
și în ideea că Universul nu e decît continuă mișcare, întrebă de nu cumva cele ce acum se-năpădărează de o a doua moarte se vor stînge în propria-și moarte

☆ ☆
la infinit - sub cite forme l - de milioane de ori se vor stînge odată cu alții

☆ ☆
Înălțime a spiritului, rază care despică întunericul geologic fără să pierzi nimic din strălucire,

☆ ☆
proclamă pacea de miliarde de ani pentru Poporul meu care nu vrea decît să-l petreacă-n lumină pe fiecare dintre fiii săi

☆ ☆
proclamă pacea pină la sfîrșitul soarelui pentru Poporul meu care niciodată n-a avut reapaosul să-i distingă pe sacrificaii

☆ ☆
Înainte de a se fi format planetele înainte de a fi apărut nebuloasele înainte de a fi fost Universul a existat sensul

☆ ☆
dincolo de cele mai depărtate astre în adîncul infinit al cerului dincolo de alt infinit și chiar dincolo de spațiile imaginației absurde există sensul

☆ ☆
pentru fanaticul profund sensul ser Om nu trece prin vreo catedrală

Dan Hatmanu : „Textila veche”

☆ ☆
Vai, mamă care ai albit născîndu-mă pină și în urmă - prin cabul unde lung ombiic ne-ntrerupt - și orbi au rămas și muți au rămas

☆ ☆
fericiți cei care ai picioarele înainte venind au văzut lumina cu tăpîile și orbi au rămas și muți au rămas

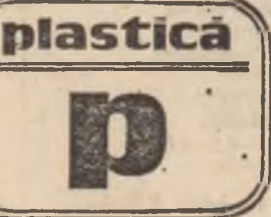
☆ ☆
și eu am albit, au albit pină și nopțile mele, iar în urmă - prin cabul unde lung ombiic ne-ntrerupt - au și surd de mame gemînd

☆ ☆
Chiar aici - la un pas - chiar acum - în clipa ce s-a adăugat sfîrșitului devenind trecut - m-am auzit strigîndu-mă din tot ce urmează

☆ ☆
dacă mina o-nînd, orizontul nu se apropie mai mult înțelegerii - dar dacă răspund e posibil ca altul și nu doar ecoul să răspundă

☆ ☆
mi-s ochii oboșiți de vis - ca păsările însetate deasupra mîrilor se prăbușesc peste real

☆ ☆
de aș putea să mă sting în cel care trebuia să fiu

Iașul de dincolo de stil

Este prima dată, am impresia, cînd Muzeul de artă al R. S. României găzduiește începînd de ieri - 22 noiembrie a.c. - o expoziție a unui pictor vizitatorului bucureștean ca o invitație la călătorie în Moldova : „Iașul - evocare sentimentală”. Autorul picturilor și desenelor prezentate în expoziție este Dan Hatmanu, nume care nu mai are nevoie de prezentare întrucît el ce frecventează galeriile și muzeele țării de mai multă vreme s-au ciocnit de el constant de la '46 încoace. Intrucît personal nu am văzut niciodată o cantitate mai mare de lucrări de Dan Hatmanu (expozițiile de grup la București din 1973 și 1975, ale filialei ieșene U.A.P. nu mi s-au părut edificatoare pentru artiști) nu am o părere formată despre ansamblul creației sale. Nu mi-o pot forma ca atare nici cu ocazia acestei expoziții care, avînd o tematică destul de strictă, ne lasă să presupunem că avem în față doar un aspect al operei pictorului. Pe cînd, deci, o retrospectivă Dan Hatmanu, pictor a cărui palmă este superioară cunoscuților efective ale unei bune părți a criticii despre operă ? Să lăsăm însă timpul (și instituțiile) să decidă. Să

vedem, mai degrabă, ce ni se prezintă în cele două săli de la Palat într-o regie la care a contribuit (îndiscreția cronicarului) un alt fîtu spirital al Iașului, Dan Hăuică. Prima impresie este deconcentrată. Hatmanu nu te asaltează doar în imagini din unghiuri, perspective inedite. El șochează, mai ales, în multe lucrări (uleituri pe carton) printr-un colorism ușor straniu. Obisnuiți cu o pictură a acordurilor cromatice realizate ca la carte, cu regia tonurilor în cheie majoră sau minoră, au nevoie de un moment (mai lung) de reflecție (în același timp și de acomodare) în fața picturilor lui Hatmanu care cel puțin din punctul de vedere al asimilării lecțiilor maestrilor, poate fi considerat un tradiționalist neortodox. Vibrația lui în fața realității nu este cenzurată de o cultură figurativă fixată desti artistul se străduiește, nu numai aparent, să se mențină în limitele respectivelui pentru formele tradiționale. A văzut bine Petru Comarnescu (dacă nu mă înșel, prin 1969) considerînd că Hatmanu are o sensibilitate metaforică implicînd o participare mai complexă a privitorului. Aș putea să șterg această participare - prin prima experienței

directe - sub semnul dorinței de redescoperire a ineditului în amănuntul banal. Cine reparcurge cu ochii pictorului Iașul, nu poate să nu aibă momente de incantație în special în anumite amurguri singerei deasupra unor pitorești periferii din care, iată nu mai rămîne decît vizualizarea amprentei afective. Său momente de umire, de deșteptare dintr-un somn ușor abulic, spre dimineață, cînd perspectivele se deformează și lucrurile dau năvală pe rețînă fără a cere permisiunea de a se prezenta ordonat. Farmecul picturii lui Hatmanu constă, dacă vrei, în absența regulii. Într-un mod de a minui pensula și pasta cu savoare. Artistul are efectiv bucuria (sau tristețea) de a vedea, necenzurată de voluptatea stilului ce ținde, în multe cazuri, să cenzureze tusa. De aici marile variații în registrul cromatic, variații ce urmează curba unor dispoziții subiective greu de prevăzut și de stăpînit. A nu se crede de aici că pictorul acționează la întimplare. Desenele expuse vorbesc despre un stadiu de precoborare mentală în cadrul căreia se fixează reperele vizuale ale viitoare compoziții. Repere apun, deoarece impulsul afectiv direct se verifică în fața imaginii pictate, prin intermediul culorii. Desensul lui Hatmanu nu este o schemă ci doar un cadru mental aproximativ unde pictorul și-a lăsat un spațiu de libertate. Imaginile „Iașului sentimental” ce bîntuie prin el au un lirism conținut, necenzurat și nestîrbît care ar putea reprezenta, probabil, cheia de înțelegere a întregii opere a lui Hatmanu.

Grigore Arbore

Muzică și matematică

La editura Muzicală, apariția cărții Elemente de teoria multimiilor în muzică de Dinu Ciocan este un prilej pentru a insista asupra legăturilor între arta sunetelor și metodele matematice de interpretare a faptului sonor. Cartea se ocupă cu, noțiuni elementare, folosind o expunere neaxiomatică „naivă”. Rosturile didactice sînt precumpănitoare (există aici numeroase exemple muzicale) iar neadapatarea explicită a axiomaticii lui, să zicem, Cantor, Zermelo-Fraenkel sau Gödel-Bernays serveste în privința nivelului de accesibilitate. Un ultim capitol prezintă preliminarile unui important curs multiplicat la litografia Conservatorului bucureștean, Introducere în teoria limbajelor formale și a automatale pentru muziceni, a cărui „existență” dela ridică importante probleme estetic-filosofice privind adecvarea metodei la faptul sonor. Să le privim succint. În primul rînd, Dinu Ciocan este autorul unei importante contribuții în semantica muzicală : denotatul (și nu conotația) unei secvențe muzicale audiate este a starea psihofiziologică. Importanța aici nu e cea a unei paternității a ideii : în defnitiiv, istoricii care afirmă că muzica s-a născut din nevoia omului de a

exprima anumite trăiri interioare apun același lucru. Nu e foarte importantă nici adecvarea exhaustivă la realitate ; cred că faptul se aplică perfect la nivele elementare, muzica fiind însă mult prea complexă pentru a rămîne aici. Importanță e dezvoltarea consecventă, nuanțată a ideii. Dinu Ciocan vorbește de stil (și de „stilism”) de diferite nivele de complexitate, de condiții necesare și suficiente pentru a recunoaște că o piesă aparține unui stil dat. Lăsînd deoparte complexul lingvistic clar, e posibil ca ultima „cărămidă” a recunoașterii să o constituie tocmai acea coincidență de stare psihofiziologică între autor și receptor. Să vedem care e statutul unei piese muzicale asimilate unui text produs într-un limbaj formal (exponem aici unele idei proovii. Înzăduindu-ne un nararat accesibil cititorilor cu oarecare prerațire în domeniu). Ea reprezintă „mîscarea” sensibilității compozitorului, expresia tînd de o corepondență suflet-text unde textul respectă alui generis „adaequatio rei et intellectus”. Fiind vorba de sisteme psihofiziologice, importantă aici nu e cea a unei paternități a ideii : în defnitiiv, istoricii care afirmă că muzica s-a născut din nevoia omului de a

nan). Vom asimila contextul intențional unui text pragmatic (după J. Habermas) unde propoziția dominantă joacă rolul operatorului modal iar cea dependentă pe cel al designatorului L-adevărat. Un text interpretat pragmatic poate fi exprimat deci prin logica modală și/sau deontică dacă înțelegem regulile stilistice ca norme. Să dăm un exemplu. Vom spune că, în forma sonată, tema I-a II-a urmează necesar după tema I. În sistemul MSAM, construit de Cornel Popa, se poate exprima această considerînd că deschiderea operațională a temei I (sau multimea succesorilor) e inclusă în tema a II-a ; de această bază putem defini posibilul acțional, imposibilul, contingenta etc. Fapt important e acela că, dacă vom considera formal că relația (definită modal) între tema I și tema a II-a este nesimetrică, vom găsi forma muzicală ca drum acțional inclus într-un arbore acțional. I putem asimila astfel unui limbaj poziționat (după Carnap) și vom defini sensul muzical ca apartenență a unei secvențe muzicale complexe la multimea ordonată a ramurilor arborelui acțional, respectînd, la nivelul relațiilor între componente, regula (modală) care „prezidează” organizarea arborelui. Definim apoi relații de egalitate paradigmatică între diferite „moduri” ale arborelui stîndîndu-sea muzicală ca reprezentant al unei clase de compoziții echivalente. Prezența unei anumite variante se va datoră unei reguli subliminare schimbînd intensiunea întregii lucrări (caracterul operatorului modal). exprimată în termeni de psihoretică (teoria preferințelor).

Viorel Crețu

Lirică poloneză contemporană

TADEUSZ ROZEWICZ

Ai fost

Zimbetul tău a fost precum Imperiul Roman...

Nu pot revizui zimbetul tău bun...

mai în vîrstă cu-o moarte tinerică de trei ani...

MARIAN PIECHAL

Secolul al XX-lea

Atacuri de cord, Baraje ruple, Suprări de poduri...

Oameni obosiți, pietre obosite, Metal obosit...

Nu toate mașinile Sînt făcute Din cel mai bun minereu...

CZESLAW KURIATA

Nevinovăție

Se întimplă ca nevinovăția cel mai mare păcat să fie...

Se întimplă ca nevinovăția să ne trădeze...

Se întimplă ca nevinovăția pe oameni să-i omoare...

Se întimplă ca nevinovăția să fie al falsității scut...

INSEMNĂRI DE CĂLĂTORIE

Culoare orașelor

bucreștii rămăseșe undeva, într-o imagine care se aprinde din ce în ce mai mult și...

Abia în trenul modest și comod dăm cu ochii de casele adormite...

La Londra ajungem cînd imensa metropolă trepădă...

Abia cînd părăsim Victoria Station și ieșim în "street"...

Incerăm la Londra să descoperim Londra. Poate fi un paradox...

La Londra ajungem cînd imensa metropolă trepădă...

JEAN PIERRE FAYE

Născut în 1925, autor al volumelor de versuri Fleuve renverse...

De asemenea, J.P.F. este cunoscut ca inspirat traducător...

Desen neobosit

(Fragment)

Tot așa un neam se întinde, el vorbește...

se divide și se reunește prin ochi și femei și cuvânt...

vece și neamul tăiat în cușii chiparice de fier...

cei ce-au fost suprămași și cei cu mîneșca...

ceea ce are loc, nu se știe unde să-l menții...

ceea ce are loc, nu se știe unde să-l menții...

Prezentare și traducere de Constantin Abăluță

Revista Română nr. 9 a. e.

Numărul 9/1985 al lunării de cultură și civilizație...

Prezența noastră în Marea Britanie s-a datorat participării...

Toate spectacolele ansamblului artistic "Marama"...

"Marama Muzic and Dance Ensemble" a deșălit prin evoluția...

După ce ne încheiem programul, ne pregătim bagajele...

Amintindu-l pe Italo Calvino

Recent, la 62 de ani, a murit Italo Calvino, narator și critic literar...

Primele narațiuni ale lui Italo Calvino, pătrunse de optimism...

Paralel cu activitatea sa literară de "umorist grav"...

CULTURA ROMĂNEASCĂ ÎN LUME

ÎN CADRUL unui coloviu internațional organizat la sediul...

LA SEDIUL Bibliotecii din Roma a avut loc o manifestare...

LA GALERIA "Canova" din Roma a avut loc vernisajul...

FILMELE ROMĂNEȘTI de scurt metraj "Echipajul" de Doru Segal...

"CONVERGENTE ROMĂNEȘTI" este o revistă de limbă română...

Balcanice

LIERKA CAR MATUTINOVIC

Necontenitul meu dor

O, dac-aș putea uita chemarea, și să-mi fie drumul numai zbor...

Neliniștile albe

Neliniștile sună în sufletul meu. Ca notele fugii de oră...

SPORT Trista poveste continuă!?

Ninge magic. Ninge ca o cădere de dăruiri într-un imperiu bogat...

Di ! Caii mei, Nu vă lăsați, Zburăți ca smel...

Ninge magic. Și povestea se urmează sublim. Ca vechile făcări...

Redacția: București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 09

Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘCINTEII

smog, alegoric și emblematic narațiune, prezintă o specială importanță...

Cu titluri ca "Ti om zero", "Cosmomiche" se continuă creațiile...

Spirit nonconformist, (a putut să refuze un important premiu...

Alexandru Balaci

Cultura Românească în Lume

rubrică de ecouri vorbește despre interesul pe care l-au stîrnit...

"SECRETUL DOAMNEI DE ZĂPADĂ" (povestiri de Mircea Micu...

Preferabil irelului din Mircea Eliade, irelul din Secretul Doamnei...

Ai uitat drumul spre grădina mea. (Abul din mine) Culeșul se află...

Miinile mele

Pecetea răbdării se află Pe miinile mele. S-așteaptă mișcări...

În românește de Stelian Gruia

Pavel Pereș

Lucefărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Frunteletă, Mihai Ungheanu...

Redacția: București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 09. Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘCINTEII